

Centraal Planbureau

D66

partijhoofdstuk

Keuzes in Kaart 2025-2028

VVD | D66 | GroenLinks-PvdA | CDA | ChristenUnie | Volt | JA21 | SGP

CPB
november
2023

3 D66

D66 hervormt de sociale zekerheid en het belastingstelsel. De partij schaft een groot deel van de bestaande toeslagen en kindregelingen af. Hiervoor in de plaats komt een verzilverbare heffingskorting, één inkomensafhankelijke kindregeling en een belastingvoordeel voor mensen die meer dan 1225 uur per jaar werken. In box 1 wordt de tariefstructuur progressiever door een lager tarief in de eerste schijf, een lager aangrijpingspunt van de tweede schijf en de invoering van een toptarief van 55%. De hypotheekrenteaftrek wordt beperkt en het wettelijk minimumloon wordt met 10% verhoogd, met koppeling aan de AOW, de bijstand, de Wajong en de huurtoeslag.

De partij verzwart de lasten met 17,6 mld euro, deze komen vooral bij bedrijven terecht. D66 verhoogt de lasten voor bedrijven onder andere door het afschaffen van de maximumpremiëgrens voor de IAB en de werknemersverzekeringen, het verhogen van het lage tarief in de vennootschapsbelasting en het afschaffen van vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting. Voor gezinnen betekent de stelselwijziging een lastenverlichting op inkomen en arbeid, maar tegelijkertijd worden de lasten op vermogen en winst verhoogd. Dit komt met name door de invoering van een vermogensaanwas- en vermogensbelasting, de invoering van een onroerendezaakbelasting voor gebruikers en hogere tarieven in de erf- en schenkbelasting. Op het gebied van klimaat en milieu verhoogt D66 onder meer de energiebelasting op aardgas voor grootverbruikers, en voert de partij een kilometerheffing en een vrachtwagenheffing in. Het pakket van D66 vergroot hiermee de inspanning ten aanzien van de reductie van nationale broeikasgasemissies ten opzichte van het basispad.

D66 verhoogt de overheidsuitgaven met 15,6 mld euro en verbetert het EMU-saldo. De partij intensificeert onder andere in onderwijs, bereikbaarheid en defensie. Door de stelselwijziging verhoogt de partij bovendien de uitgaven aan sociale zekerheid. Het verplichte eigen risico in de Zvw wordt bevroren, terwijl er een eigen bijdrage in de wijkverpleging wordt ingevoerd en de eigen bijdrage in de Wlz wordt verhoogd. De verhoging van de lasten is groter dan die van de uitgaven, waardoor het EMU-saldo, na een positieve economische doorwerking, verbetert tot -2,9% bbp in 2028.

De maatregelen van D66 leiden tot meer koopkracht voor huishoudens met lagere en middeninkomens, terwijl de hoogste inkomensgroep erop achteruitgaat ten opzichte van het basispad. In doorsnee verbetert het pakket de koopkracht met 0,6% per jaar. De spreiding onder lage inkomens en huishoudens met kinderen is relatief groot: door het inkomensafhankelijk maken van alle kindregelingen profiteren vooral huishoudens met lage inkomens en meerdere kinderen. De armoede wordt verlaagd en onder kinderen meer dan gehalveerd.

Het pakket heeft geen effect op de economische groei en verlaagt de werkloosheid met 0,8%-punt in 2028. Hoewel de overheidsbestedingen toenemen, nemen de bestedingen van huishoudens en bedrijven af. De consumptie van huishoudens wordt beperkt als gevolg van hogere inflatie en lagere huizenprijzen door beperking van de hypotheekrenteaftrek. De werkloosheid daalt door een hogere werkgelegenheid en een daling van het arbeidsaanbod. De hervorming in de sociale zekerheid en het belastingstelsel zorgt ervoor dat het financieel enigszins minder aantrekkelijk wordt om (meer) te gaan werken.

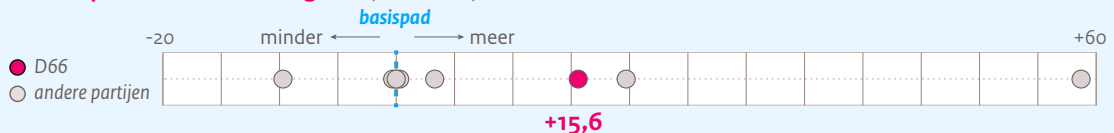
D66: uitgaven- en lastenbeeld

Budgettair overzicht van het partijprogramma van D66 in 2028 ten opzichte van de situatie als er in de komende regeerperiode geen beleid zou wijzigen (basispad)

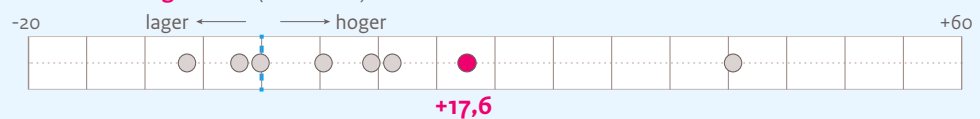

Overzicht 2028

Effect op totale overheidsuitgaven (in mld euro)

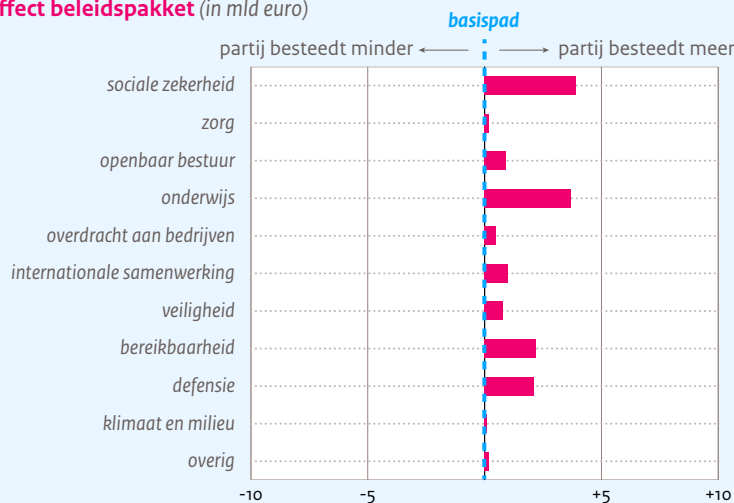

Effect op totale beleidsmatige lasten (in mld euro)

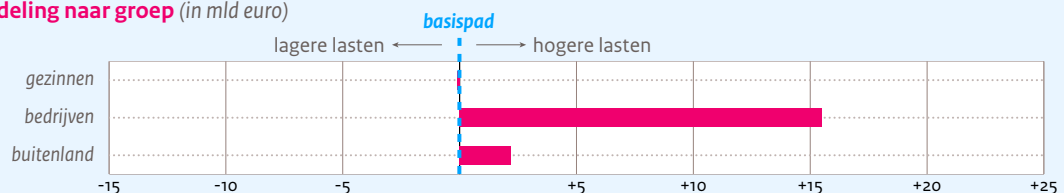
Overheidsuitgaven 2028

Effect beleidspakket (in mld euro)

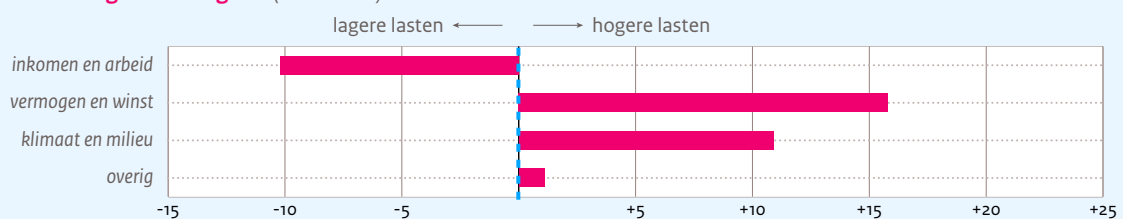

Lastenverdeling 2028

Verdeling naar groep (in mld euro)

Verdeling naar categorie (in mld euro)

Basispad

Het basispad is de verwachte ontwikkeling bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over basispaden zie hoofdstuk 10. Download [databestand Keuzes in Kaart 2025-2028](#)

D66: economische effecten

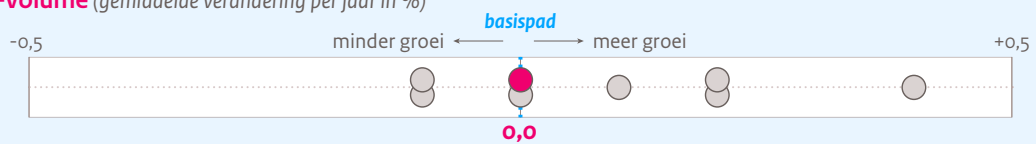
Overzicht van de effecten van het partijprogramma van D66 in 2025-2028

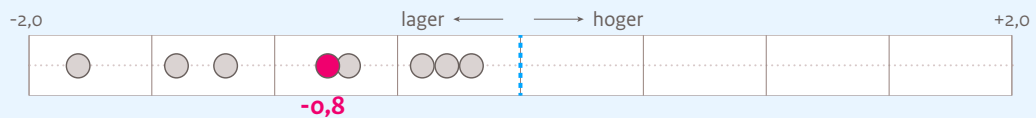
Macro-economische effecten

● D66 ○ andere partijen

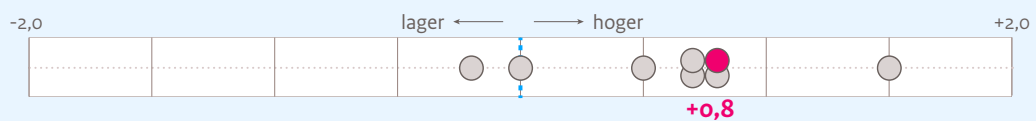
Bbp-volume (gemiddelde verandering per jaar in %)

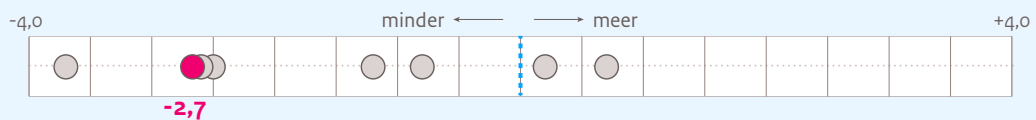
Werkloosheid (verandering 2028 in % beroepsbevolking)

Begrotingssaldo (verandering niveau 2028 in % bbp)

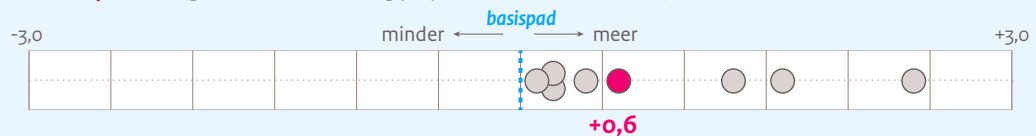

Overheidsschuld (verandering niveau 2028 in % bbp)

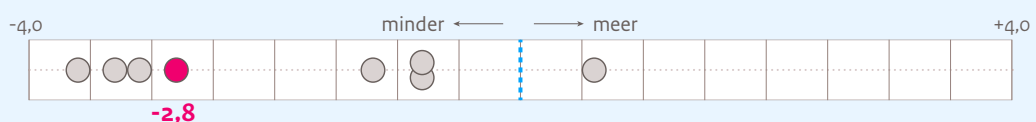

Koopkracht en armoede

Mediane koopkracht (gemiddelde verandering per jaar in %, alle huishoudens)

Personen in armoede (verandering 2028 in % van bevolking)

Armoede

Iemand leeft in armoede als diens inkomen onder het niet-veel-maar-toereikend-criterium van het Sociaal en Cultureel Planbureau valt. In het basispad ligt de armoedegrens in 2028 op een inkomen van €1794 per maand voor een eenpersoonshuishouden

Basispad

Het basispad is de ontwikkeling die het CPB verwacht bij ongewijzigd beleid. Voor meer uitleg over de basispaden, zie hoofdstuk 10.

De data van de figuren kunt u downloaden via cpb.nl of via deze link: [databestand Keuzes in Kaart 2025-2028](#)

3.1 Overheidsbegroting

Het beleidspakket van D66 verhoogt de overheidsuitgaven met 15,6 mld euro en verzwaart de beleidsmatige lasten met 17,6 mld euro. Dit zijn ex-ante mutaties, dat wil zeggen zonder de macro-economische doorwerking. Deze paragraaf bespreekt de budgettaire consequenties van het pakket van D66 voor de overheidsbegroting op hoofdlijnen, een volledig overzicht van alle maatregelen is te vinden in paragraaf 12.2. Alle in deze paragraaf genoemde getallen zijn ten opzichte van het basispad, tenzij anders aangegeven.

D66 voert een stelselwijziging in de inkomenssfeer door, die zowel aan de uitgaven- als lastenkant tot omvangrijke mutaties leidt. Onderdeel van deze stelselwijziging is onder meer het afschaffen van een groot deel van de bestaande toeslagen en kindregelingen. In plaats daarvan introduceert de partij een verzilverbare heffingskorting, een inkomensafhankelijke kindregeling en een belastingvoordeel voor mensen die meer dan 1225 uur per jaar werken.

In 2028 verhoogt D66 de overheidsuitgaven per saldo met 15,6 mld euro ten opzichte van het basispad. De netto-intensiveringen betreffen met name sociale zekerheid en onderwijs.

D66 intensiveert per saldo 3,9 mld euro in de **sociale zekerheid**. Dit komt door de vervanging van de kinderbijslag en het kindgebonden budget door een nieuwe kindregeling met een hoger bedrag. Ook verhoogt D66 het wettelijk minimumloon en introduceert de partij een verzilverbare heffingskorting. Anderzijds buigt D66 om op sociale zekerheid onder andere door de zorgtoeslag af te schaffen. In de **zorg** intensiveert D66 per saldo 0,2 mld euro (zie paragraaf 1.2). D66 intensiveert 0,9 mld euro in **openbaar bestuur**. Dit komt vooral door een intensivering in het gemeente- en provinciefonds. In het **onderwijs** intensiveert D66 per saldo 3,7 mld euro. Dit komt met name door intensiveringen in de basisbeurs voor uitwonende studenten, het invoeren van een persoonlijk leerbudget en hogere salarissen in diverse onderwijssectoren. Aan **overdrachten aan bedrijven** wordt in 2028 per saldo 0,5 mld euro meer besteed. Dit komt vooral door een intensivering in de woningbouw.

D66 intensiveert per saldo 1,0 mld euro in **internationale samenwerking**. Naast een generieke intensivering in het budget voor ontwikkelingssamenwerking (ODA) intensiveert D66 door vanuit het budget voor ontwikkelingssamenwerking een maximumbijdrage aan eerstejaars asielopvang in te stellen. D66 wil per saldo 0,8 mld euro meer uitgeven aan **veiligheid**. Dit komt met name door intensiveringen in de jeugdbescherming en de rechtspraak. Op het terrein van **bereikbaarheid** komt D66 tot een netto-intensivering van 2,2 mld euro. Dit komt vooral door de invoerings- en uitvoeringskosten voor de invoering van een kilometer- en vrachtwagenheffing. D66 wil per saldo 2,1 mld euro meer uitgeven aan **defensie**. Dit komt in de vorm van een generieke intensivering in het defensiebudget. D66 wil in 2028 per saldo 0,1 mld euro op **klimaat en milieu** intensiveren. In de **overige uitgaven** intensiveert D66 0,2 mld euro.

Tabel 3.1 Effecten op de overheidsuitgaven van beleidspakket D66

	Basispad		Netto-intensivering beleidspakket	Beleidspakket + basispad	Basispad	Beleidspakket + basispad
	<i>mld euro</i> 2024	2028	2028	2028	% per jaar 2025-2028	
Sociale zekerheid	126,3	140,2	3,9	144,2	2,7	3,4
Zorg	106,4	119,4	0,2	119,7	2,9	3,0
Openbaar bestuur	93,9	98,1	0,9	99,0	1,1	1,3
Onderwijs	57,1	57,3	3,7	61,0	0,1	1,7
Overdrachten bedrijven	22,9	22,8	0,5	23,3	-0,1	0,4
Internat. samenwerking	20,0	22,8	1,0	23,8	3,3	4,4
Veiligheid	19,4	19,2	0,8	20,0	-0,1	0,9
Bereikbaarheid	12,3	13,2	2,2	15,4	1,8	5,8
Defensie	13,5	19,1	2,1	21,2	8,9	11,8
Klimaat en milieu (a)			0,1	0,1		
Overig (a)			0,2	0,2		
Totaal uitgaven	471,8	512,2	15,6	527,8	2,1	2,8

(a) Voor de functies Klimaat en milieu en Overig is geen basispad gespecificeerd, enkel de effecten van het beleidspakket worden gerapporteerd.

Het beleidspakket van D66 leidt tot een stijging van de werkgelegenheid bij de **overheid** van 0,7% per jaar ten opzichte van het basispad. De toename is vooral het gevolg van intensiveringen in defensie en het gemeent- en provinciefonds. Als gevolg van het beleidspakket blijft de werkgelegenheid in de **zorg** per saldo ongewijzigd.

Tabel 3.2 Werkgelegenheidseffecten bij de overheid en zorg van beleidspakket D66

	Basispad	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	<i>mln gewerkte uren</i> 2024	% per jaar, 2025-2028		
Overheid	1668	-0,1	0,7	0,6
Zorg	1956	1,8	0,0	1,8
Overheid en zorg	3623	1,0	0,3	1,3

D66 verzwart de beleidsmatige lasten in 2028 per saldo met 17,6 mld euro ten opzichte van het basispad.

Gezinnen betalen per saldo 0,1 mld euro minder aan belasting en premies. De lasten op inkomen en arbeid worden verlicht. Zo voert D66 een verzilverbare heffingskorting in en een belastingvoordeel voor mensen die meer dan 1225 uren werken. Ook wordt het tarief van de eerste schijf in box 1 verlaagd en de arbeidskorting verhoogd. Hiertegenover staat een lastenverzwaring door een bevrozing van het aangrijppingspunt van het toptarief in box 1 en een beperking van de hypotheekrenteaftrek. De lasten op vermogen en winst stijgen, onder andere door invoering van een gebruikersdeel in de

onroerendezaakbelasting en aanpassingen in de erf- en schenkbelasting. Ook voert D66 een vermogens- en een vermogensaanwasbelasting in. Op het gebied van belastingen op klimaat en milieu verzwaart D66 de lasten onder andere door de invoering van een consumptiebelasting op niet-duurzame landbouwproducten. Daarnaast wordt de motorrijtuigenbelasting vervangen door een kilometerheffing. Ook de overige lasten worden verzwaard, onder andere door een verhoging van de accijns op tabak en alcohol.

Voor bedrijven stijgen de beleidsmatige lasten per saldo met 15,5 mld euro. De lasten op inkomen en arbeid stijgen onder andere door het afschaffen van de maximumpremielgrens in de Zvw en de werknemersverzekeringen. Daarentegen leidt de invoering van een franchise in de werknemersverzekeringen tot een lastenverlichting. D66 verhoogt de lasten op vermogen en winst onder andere door het lage vpb-tarief te verhogen en de renteaftrek en verliesverrekening in de vpb aan te scherpen. Ook worden de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting afgeschaft. De belastingen op klimaat en milieu nemen ook toe. Zo worden in de energiebelasting de tarieven voor grootverbruikers van aardgas verhoogd en verschillende vrijstellingen afgeschaft. D66 vervangt daarnaast de motorrijtuigenbelastingen door een kilometerheffing en voert een vrachtwagenheffing in.

De beleidsmatige lasten voor het buitenland worden per saldo met 2,2 mld euro verhoogd. Dit komt onder andere doordat D66 de vrijstelling in de dividendbelasting voor de inkoop van eigen aandelen afschaft en de vliegbelasting uitbreidt.

Tabel 3.3 Effecten op lastenontwikkeling van beleidspakket D66

Beleidsmatige lastenontwikkeling	... waarvan inkomen en arbeid	... waarvan vermogen en winst	... waarvan klimaat en milieu	... waarvan overig	totaal
<i>Effect beleidspakket, mutatie in mld euro, 2025-2028</i>					
... waarvan gezinnen	-14,2	10,1	3,2	0,7	-0,1
... waarvan bedrijven	3,9	4,8	6,8	-0,1	15,5
... waarvan buitenland	0,0	0,8	0,9	0,5	2,2
totaal	-10,2	15,8	10,9	1,1	17,6
+ is lastenverzwaring, - is lastenverlichting					

D66 verhoogt de inspanning om de nationale broeikasgasemissies te reduceren ten opzichte van het basispad en vergeleken met de KEV 2023. De partij heeft het verkiezingsprogramma laten analyseren door het PBL, daardoor is er ook zicht op de impact van eventuele normeringen op bijvoorbeeld het gebied van klimaat en landbouw, zie de ALV van het PBL (2023) voor een uitgebreide beschouwing. D66 verhoogt de energiebelasting op aardgas voor grootverbruikers. Dit maakt op zichzelf elektriciteit relatief aantrekkelijker. Daarnaast schaft de partij verschillende vrijstellingen binnen de energiebelasting af. Het klimaatbeleid wordt verder aangescherpt via onder meer de vliegbelasting en een vrachtwagenheffing. Ook voert de partij een kilometerheffing in.

D66 komt met enkele nieuwe budgettaire maatregelen op het gebied van stikstof en kiest daarbij voor meer beprijzing. De partij buigt om op het transitiefonds, daartegenover staat een subsidie voor de kringlooplandbouw. De partij voert onder andere een consumptiebelasting voor niet-duurzame landbouwproducten in, dit verhoogt op zichzelf de kosten van onder meer vlees, melk en eieren voor huishoudens. Verder voert de partij een heffing in op de industriële uitstoot van stikstofoxiden (NOx).

3.2 Zorg

D66 verhoogt de collectieve zorguitgaven met 0,2 mld euro in 2028 ten opzichte van het basispad. Dit is opgebouwd uit een verlaging van de collectieve Zvw-uitgaven met 0,2 mld euro, een verlaging van de collectieve Wlz-uitgaven met 0,3 mld euro en een verhoging van de overige zorguitgaven met 0,8 mld euro.

Tabel 3.4 Budgettaire effecten van beleidspakket D66 op zorguitgaven

	Stand 2024	Basispad	Effect beleidspakket	Beleidspakket + basispad
	mld euro		niveau 2028 in mld euro	
Curatieve zorg (Zvw)				
Collectieve uitgaven (a)	58,1	63,9	-0,2	63,7
... a.g.v. budgetmaatregelen			-0,1	
... a.g.v. eigen betalingen			-0,5	
... a.g.v. aanpassing basispakket			0,0	
... a.g.v. overig			0,3	
Eigen betalingen (b) (in euro p.p.)	3,3 (222)	3,2 (213)	-0,3 (-19)	2,9 (194)
Langdurige zorg (Wlz)				
Collectieve uitgaven (a)	33,4	38,5	-0,3	38,2
... a.g.v. budgetmaatregelen			-0,4	
... a.g.v. eigen betalingen			-0,8	
... a.g.v. overig			0,9	
Overig (o.a. Wmo/jeugd)	15,0	17,0	0,8	17,8
Collectieve zorguitgaven (a)	106,4	119,4	0,2	119,7
(a) Nettobedragen				
(b) Dit betreft de eigen betalingen onder het verplicht eigen risico voor verzekerde curatieve zorg. In het basispad is het eigen risico 390 euro per persoon in 2028 (in prijzen 2024). In lopende prijzen is dit 435 euro. Merk daarbij op dat niet iedereen het eigen risico vol maakt.				

In de **curatieve zorg** befrist D66 het verplichte eigen risico op 385 euro. De gemiddelde eigen betalingen onder het verplichte eigen risico nemen hierdoor af met 19 euro per persoon. Daarnaast introduceert D66 een eigen bijdrage voor wijkverpleegkundige zorg van gemiddeld vijf euro voor volwassenen. Dit gaat deels om een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven.

Door invoering van een eigen bijdrage voor wijkverpleegkundige zorg in de Zvw zal de vraag naar Wlz-zorg toenemen. Dit leidt tot een intensivering in de intramurale **langdurige zorg**. Daar staan enkele andere ombuigingen in de intramurale langdurige zorg tegenover. Zo verhoogt D66 de eigen bijdrage door de overwaarde van de eigen woning en box 2 aan de grondslag van de vermogensinkomensbijtelling toe te

voegen. Dit gaat ook gepaard met een verschuiving van collectieve naar private zorguitgaven. Verder voert D66 *benchmarking* in de verpleeghuissector in, waarbij er een kwaliteitsnorm voor het aantal handen aan het bed wordt vastgesteld. Daarnaast voert D66 in de langdurige zorg een generieke korting door op de uitgaven aan ouderenzorg en geestelijke gezondheidszorg.

Bij de **overige zorg** verhoogt D66 onder andere het budget van het gemeente- en provinciefonds. Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels leidt tot hogere uitgaven aan Wmo en jeugdzorg.

Verder wil D66 een bestuurlijk akkoord afsluiten om de lonen van verpleegkundigen en verzorgenden in de **curatieve zorg**, de intramurale **langdurige zorg** en de **overige zorg** met in totaal 0,5 mld euro te verhogen.

3.3 Macro-economische effecten

De bbp-groei blijft gemiddeld ongewijzigd ten opzichte van het basispad. De overheidsbestedingen nemen toe met 0,6%-punt per jaar, vanwege de intensiveringen in onder andere bereikbaarheid en defensie. De consumptie van huishoudens neemt af ten opzichte van het basispad. Er is een drukkend effect van lagere huizenprijzen, die wordt veroorzaakt door het beperken van de hypotheekrenteaf trek. Daarnaast neemt de inflatie toe waardoor het reëel beschikbaar inkomen van huishoudens daalt. De investeringen (exclusief die van de overheid) dalen als gevolg van de lastenverzwaring bij bedrijven.

De werkloosheid komt in 2028 0,8%-punt lager uit dan in het basispad. De werkgelegenheid bij de overheid stijgt vanwege intensiveringen in onder andere defensie. Daarnaast neemt de werkgelegenheid in de markt toe vanwege lagere loonkosten en hogere belastingen op kapitaal. De werkloosheid daalt eveneens als gevolg van een afnemend arbeidsaanbod. Doordat de prikkel om (meer) te werken vermindert, onder andere door de invoering van de verzilverbare heffingskorting en een inkomensafhankelijke kindregeling, leidt dit pakket op lange termijn echter tot minder werkgelegenheid ten opzichte van het basispad.

De inflatie neemt met gemiddeld 0,3%-punt toe ten opzichte van het basispad. Dat is het gevolg van de verhoging van de productgebonden belastingen bij huishoudens. De introductie van de verzilverbare heffingskorting en de nieuwe kindregeling zorgen voor een lastenverlichting voor werknemers, die in de loononderhandelingen een drukkend effect heeft op de loongroei. Daardoor dalen de cao-lonen gemiddeld met 0,1%-punt ten opzichte van het basispad. Tezamen impliceert dit een afname van de reële loongroei ten opzichte van het basispad.

Tabel 3.5 Macro-economische effecten van beleidspakket D66

	Basispad	Effect beleidspakket	Beleids­pakket + basispad
<i>gemiddelde verandering in % per jaar, 2025-2028</i>			
Volume bestedingen en productie			
Bruto binnenlands product	1,1	0,0	1,2
Consumptie huishoudens	1,8	-0,2	1,6
Overheidsbestedingen	2,1	0,6	2,7
Investerings (niet-overheid)	0,9	-0,1	0,8
Uitvoer goederen en diensten	2,2	-0,1	2,1
Lonen en prijzen			
Cao-loon bedrijven	4,1	-0,1	4,0
Inflatie (hicp, a)	2,2	0,3	2,5
Reële arbeidskosten bedrijven	1,8	-0,2	1,6
Arbeidsmarkt			
Werkgelegenheid (gewerkte uren)	0,1	0,2	0,3
... waarvan marktsector	-0,2	0,1	0,0
	<i>niveau 2028 in %</i>	<i>effect op niveau in %-punt</i>	<i>niveau 2028 in %</i>
Werkloze beroepsbevolking	4,8	-0,8	4,0
Arbeidsinkomensquote bedrijven	73,2	0,6	73,8
a) geharmoniseerde consumenten­prijsindex			

3.4 Overheidssaldo en overheidsschuld

Het EMU-saldo komt door het beleidspakket van D66 0,8% bbp hoger uit dan in het basispad. Door de maatregelen neemt het saldo initieel toe met 0,6% bbp. De macro-economische doorwerking zorgt voor een toename van het saldo met 0,2% bbp. Het EMU-saldo in 2028 komt daarmee uit op -2,9% bbp.

Het positieve doorwerkingseffect komt door de toegenomen werkgelegenheid bij de overheid. Hierdoor stijgen de btw-opbrengsten en de inkomsten uit de loon- en inkomensheffing. Daarnaast is er een positief doorwerkingseffect vanuit de toename van de uitkeringen. De hogere productgebonden belastingen bij huishoudens en bedrijven hebben een negatief doorwerkingseffect, omdat daardoor de consumptie en investeringen dalen en de belastingopbrengsten teruglopen.

De schuldquote daalt in 2028 ten opzichte van het basispad door de toename van het EMU-saldo. De daling van de schuldquote wordt versterkt door de stijging van het nominale bbp (de noemer van de schuldquote). De toename van het nominale bbp komt door een hogere bbp-prijs.

Tabel 3.6 Effecten op overheidstekort en overheidsschuld van beleidspakket D66

	2028
	% bbp
EMU-saldo	
Basispad	-3,6
Initieel effect beleidspakket	0,6
Doorwerkingseffect beleidspakket	0,2
EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-2,9
Structureel EMU-saldo (a)	
Basispad	-3,0
Effect beleidspakket	0,7
Structureel EMU-saldo inclusief effect beleidspakket	-2,3
EMU-schuld	
Basispad	53,0
Effect beleidspakket	-2,7
EMU-schuld inclusief effect beleidspakket	50,3
a) EMU-saldo gecorrigeerd voor de conjunctuur en bijzondere eenmalige factoren	

3.5 Koopkrachteffecten

Als gevolg van het beleidspakket van D66 stijgt de mediane koopkracht gemiddeld met 0,6% per jaar ten opzichte van het basispad (zie de puntenwolk en boxplot verderop in deze paragraaf). De maatregelen die het meest bijdragen aan de positieve koopkrachtontwikkeling zijn de introductie van een verzilverbare heffingskorting en een belastingvoordeel voor werkenden die ten minste 1225 uur per jaar werken, de verlaging van het lage tarief in box 1 en de verhoging van het wettelijk minimumloon (gekoppeld aan de hoogte van de minimumuitkeringen en AOW) en de arbeidskorting. Ook voegt D66 de kinderbijslag en het kindgebonden budget samen in één inkomensafhankelijke kindregeling en intensiveert de partij het totale bedrag van deze regeling. Daar staat tegenover dat D66 het aangrijpingspunt van het hoge tarief in box 1 bevriest, de zorgtoeslag afschaft, de hypotheekrenteaftrek beperkt en belastingen op vermogens verhoogt. Rekening houdend met de inflatie (gemeten aan de hand van de cpi) verlaagt het beleidspakket van D66 de reële cao-lonen bij bedrijven 0,4% per jaar ten opzichte van het basispad.

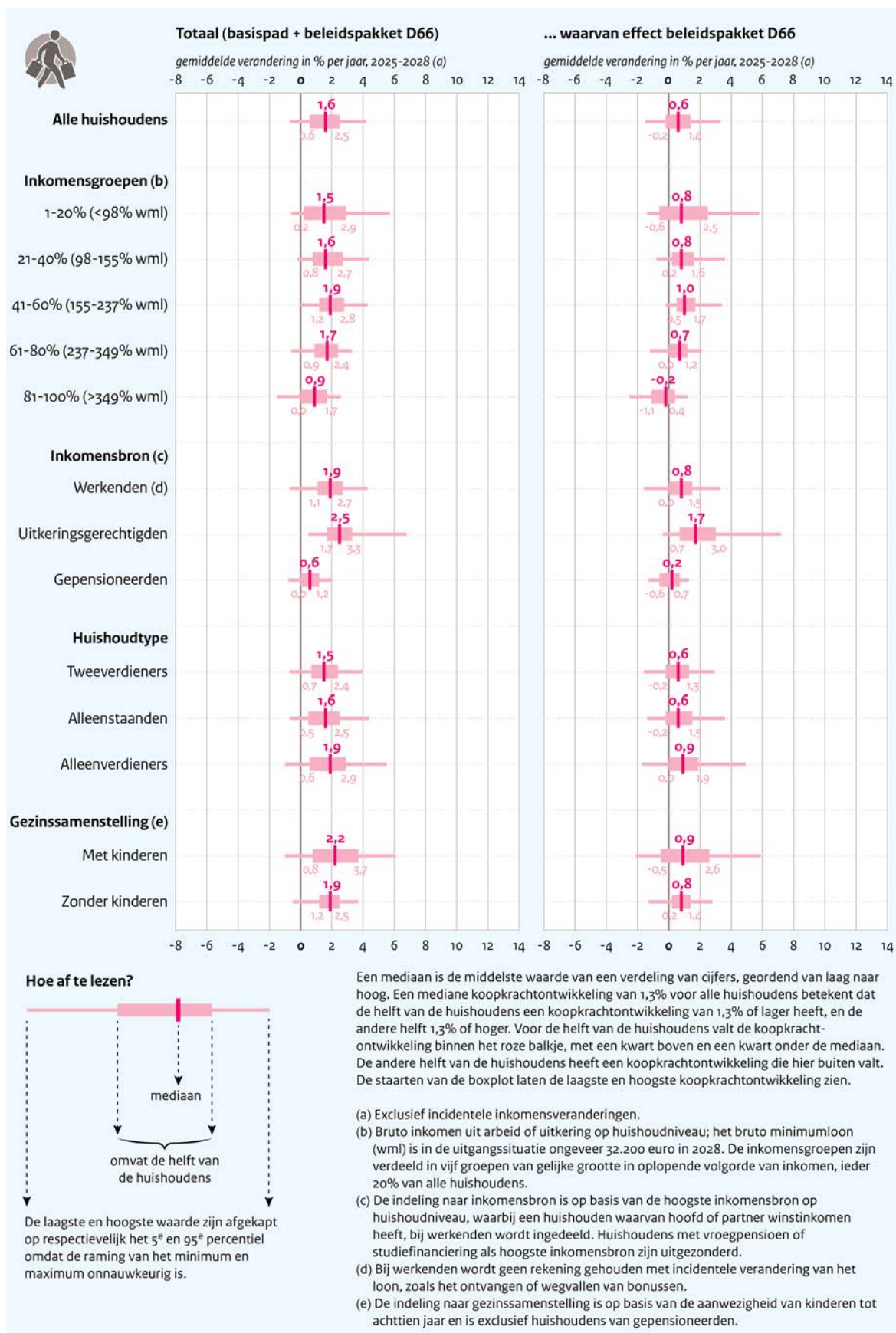
Het beleidspakket van D66 is het meest gunstig voor de laagste en middeninkomens, met een doorsnee verbetering van 0,8% à 1,0% per jaar, en heeft een beperkt negatieve invloed op de koopkrachtontwikkeling van de hoogste inkomensgroep (-0,2% ten opzichte van het basispad). Alle groepen profiteren van de introductie van de verzilverbare heffingskorting. Aangezien het om een vast bedrag gaat, draagt deze relatief meer bij aan de koopkracht van lagere inkomens dan van hogere inkomens. De laagste inkomensgroep heeft daarnaast vooral baat bij de verhogingen van het wettelijk minimumloon en de huurtoeslag en de omvorming en intensivering van de kindregelingen. Tegelijkertijd ondervindt deze groep nadeel van het afschaffen van de zorgtoeslag. Middeninkomensgroepen hebben voordeel van dezelfde koopkrachtverbeterende maatregelen, hoewel relatief minder dan de laagste inkomens. Zij profiteren daarentegen meer van het verhogen van de arbeidskorting en de introductie van een belastingvoordeel in box 1 voor werkenden die ten minste 1225 uur per jaar werken. De hoogste inkomensgroep profiteert daar minder van. Voor hen hebben de bevroering van het aangrijpingspunt van het hoge tarief in box 1, de beperking van de hypotheekrenteaftrek en de hogere belastingen op vermogens een negatieve invloed op de koopkrachtontwikkeling.

De maatregelen van D66 pakken over het algemeen gunstig uit voor uitkeringsgerechtigden (1,7%) en in iets mindere mate voor werkenden (0,8%); de koopkracht van gepensioneerden ontwikkelt zich neutraal (0,2%). Uitkeringsgerechtigden hebben met name baat bij de doorwerking van de verhoging van het wettelijk minimumloon in de minimumuitkeringen, het bevroeren van de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in de bijstand (waardoor deze niet daalt, zoals in het basispad) en de verhoging van de huurtoeslag. Evenals werkenden profiteren zij van de verzilverbare heffingskorting. Werkenden hebben veel profijt van het nieuwe belastingvoordeel bij tenminste 1225 uur werken per jaar en van de verhoging van de arbeidskorting. Zij ondervinden minder last van de afschaffing van de zorgtoeslag dan uitkeringsgerechtigden, maar hebben meer last van het bevroeren van het aangrijpingspunt van het hoge tarief in box 1 en de beperking van de hypotheekrenteaftrek. Deze maatregelen treffen ook gepensioneerden. Zij hebben daarnaast te maken met twee maatregelen die een tegengesteld effect hebben op de hoogte van de AOW-uitkering: deze daalt door het afbouwen van de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon van de AOW, maar stijgt meer vanwege de doorwerking van de verhoging van het wettelijk minimumloon. Per saldo valt de doorsnee koopkrachtontwikkeling van gepensioneerden daardoor neutraal uit.

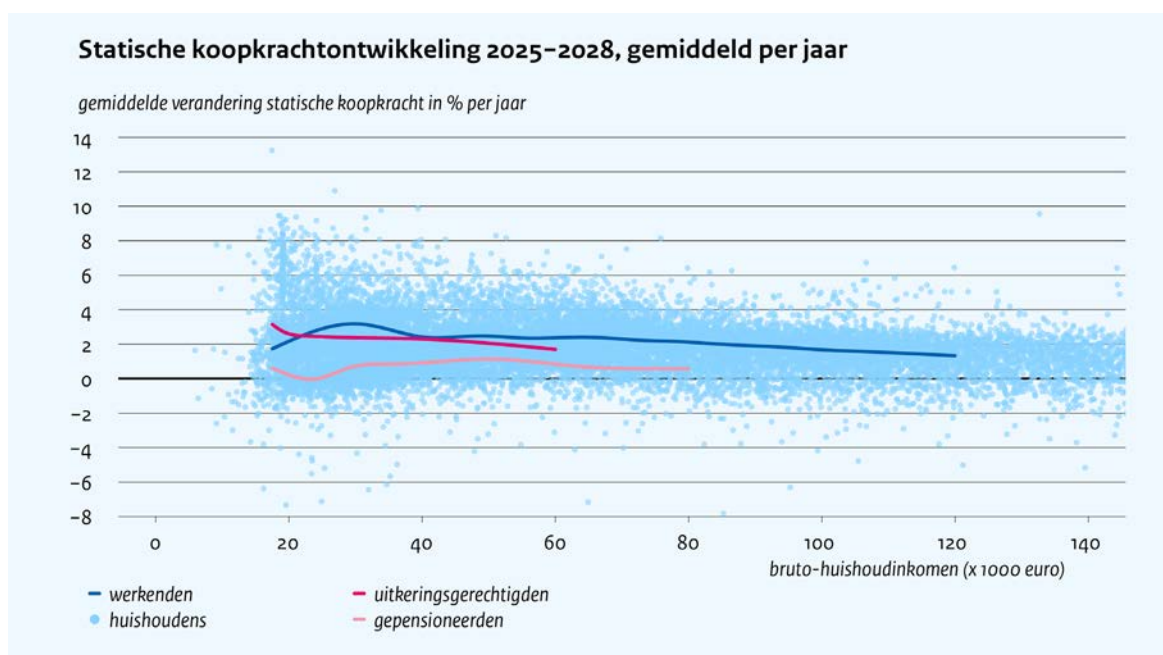
De meeste spreiding binnen groepen wordt veroorzaakt door de omvorming en intensivering van de inkomensafhankelijke kinderbijslag en het inkomensafhankelijke kindgebonden budget naar één inkomensafhankelijke kindregeling. Dit is met name te zien bij uitkeringsgerechtigden en huishoudens met kinderen, van wie 5% van de huishoudens er respectievelijk 7,2% en 5,9% op vooruit gaan. In het huidige

systeem is de kinderbijslag inkomensafhankelijk. Door de omvorming naar een inkomensafhankelijke regeling profiteren met name huishoudens met meerdere kinderen én een laag inkomen.

Figuur 3.1 Boxplot koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket D66, gemiddeld per jaar

Figuur 3.2 Koopkrachtontwikkeling basispad inclusief beleidspakket D66, gemiddeld per jaar

3.6 Effecten op armoede

Door de maatregelen van D66 daalt de armoede met 2,8%-punt naar 3,3%. De armoede daalt met name door een viertal maatregelen. Ten eerste de introductie van een verzilverbare heffingskorting van 1450 euro per volwassene per jaar, wat voor personen met inkomens onder de armoedegrens relatief veel voordeel oplevert in vergelijking met de hoogte van hun inkomen. Ten tweede verhoogt de partij het wettelijk minimumloon, met doorwerking in de minimumuitkeringen. Daarnaast wordt de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de bijstand bevroren, waardoor de hoogte van de bijstand niet daalt, zoals in het basispad. En ten slotte voegt D66 de kinderbijslag en het kindgebonden budget samen in één inkomensafhankelijke kindregeling en intensiveert de partij het totale bedrag van deze regeling. Daartegenover heeft het afschaffen van de zorgtoeslag juist een negatieve bijdrage aan de armoede.

Als gevolg van de maatregelen daalt de armoede onder kinderen met 5,1%-punt van naar 2,9%. Voor het terugbrengen van kinderarmoede is de nieuwe kindregeling in het pakket van de partij het meest effectief. Hierin heeft D66 de bedragen per kind zodanig verhoogd - ten opzichte van het totaalbedrag aan kinderbijslag en kindgebonden budget in het basispad - dat de maatregel een flinke daling in kinderarmoede teweegbrengt. Huishoudens met veel kinderen, die in het basispad een groot aandeel hebben in de groep huishoudens in armoede, hebben hier profijt van. Dit zorgt er ook voor dat de armoede onder kinderen sterker daalt dan de totale armoede.

Tabel 3.7 Effecten op armoede van beleidspakket D66

	Basispad	Basispad+effect	Effect
Personen in armoede	6,1%	3,3%	-2,8%
Kinderen in armoede	8,0%	2,9%	-5,1%

12.2 D66

Deze paragraaf geeft een gedetailleerd overzicht van het door D66 aangeleverd beleidspakket en de effecten daarvan op de overheidsuitgaven en de lasten in 2028. De bedragen zijn ex ante, in prijzen 2024 en betreffen afwijkingen ten opzichte van het basispad.

12.2.1 Uitgaven

D66 intensiveert per saldo 15,6 mld euro in de overheidsuitgaven in 2028. Na een opsomming van de uitgavenmaatregelen per uitgavenfunctie volgt een tabel.

Sociale zekerheid

- **Introduceren nieuwe kindregeling (D66_201_c, D66_201_d)**
D66 voegt de kinderbijslag en het kindgebonden budget samen in een nieuwe, inkomensafhankelijke kindregeling en verhoogt de bedragen met 26%. Daarbij wordt het kindgebonden budget verder verhoogd conform de Miljoenennota 2024. Dit is een intensivering van 10,8 mld euro.
- **Wml met 10% verhogen (D66_196)**
D66 verhoogt het wettelijk minimumloon (wml) met 10%. Het gemiddeld bruto wml (exclusief vakantiegeld) in 2028 komt uit op 17,50 euro per uur. De uitkeringen van de AOW, de bijstand, de Wajong en de huurtoeslag worden hieraan gekoppeld. Dit is een intensivering van 5,6 mld euro.
- **Introduceren verzilverbare heffingskorting (D66_101_a)**
D66 voert een verzilverbare heffingskorting in van 1450 euro per volwassene per jaar. Dit is een intensivering van 3,1 mld euro. Het gaat hier om het deel van de heffingskorting dat na verrekening leidt tot uitkering.
- **Verhogen huurtoeslag (D66_282)**
D66 verhoogt de huurtoeslag met 416 euro, conform de Miljoenennota 2024. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro.
- **Beperken afbouw dubbele AHK in de bijstand (D66_204)**
D66 beperkt de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de bijstand tot 40%. Dit leidt tot hogere bijstandsuitkeringen en is een intensivering van 0,6 mld euro.
- **Loslaten arbeidseis kinderopvangtoeslag (D66_198)**
D66 laat de arbeidseis voor het ontvangen van kinderopvangtoeslag los. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro. Het is onzeker of kinderopvangorganisaties voldoende personeel kunnen vinden om aan de verhoogde vraag te voldoen.
- **Verlengen ouderschapsverlof (D66_203)**
D66 breidt het betaald ouderschapsverlof uit naar achttien weken en verhoogt de uitkering naar minimaal 100% wml. Dit is een intensivering van 0,4 mld euro.
- **Afschaffen zorgtoeslag (D66_197)**
D66 schaft de zorgtoeslag af. Dit is een ombuiging van 7,3 mld euro.
- **Afschaffen kinderbijslag (D66_201_a)**
D66 schaft de kinderbijslag af. Dit is een ombuiging van 4,4 mld euro.
- **Afschaffen kindgebonden budget (D66_201_b)**
D66 schaft het kindgebonden budget af. Dit is een ombuiging van 3,3 mld euro.
- **Afbouwen dubbele algemene heffingskorting in AOW (D66_200)**
D66 beperkt de dubbele algemene heffingskorting in het referentieminimumloon voor de AOW tot 1,73 maal de algemene heffingskorting. Dit beperkt de stijging van de AOW-uitkering als gevolg van doorwerking van de verhoging van het wettelijk minimumloon. De maatregel is een ombuiging van 2,3 mld euro.

- **Inkomensafhankelijke vergoedingspercentages kinderopvangtoeslag voor nuljarigen (D66_199)**
D66 laat de vergoeding van 96% van de kinderopvangkosten gelden voor kinderen vanaf 1 jaar. Voor nuljarigen gelden de oude inkomensafhankelijke vergoedingspercentages. Dit is een ombuiging van 0,3 mld euro.
- **Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (D66_206)**
D66 biedt de mogelijkheid om de AOW tot maximaal drie jaar later actuariel neutraal in te laten gaan. Op korte termijn is er sprake van een ombuiging van 0,2 mld euro, omdat een deel van de AOW-gerechtigden kiest voor latere opname.

Zorg

- **Bevriezen verplicht eigen risico in de Zvw op 385 euro (D66_215)**
D66 bevriest de hoogte van het verplichte eigen risico in de Zvw, dit blijft 385 euro. Dit is een intensivering van 0,8 mld euro.
- **Intensivering gemeente- en provinciefonds: Wmo/jeugdzorg (D66_287_b, D66_287_c)**
D66 intensificeert 1,3 mld euro in het gemeente- en provinciefonds (zie D66_287_a). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij zorg. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro in Wmo/Jeugdzorg.
- **Verhoging lonen verpleegkundigen en verzorgenden via een bestuurlijk akkoord (D66_222)**
D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met werkgevers, werknemers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en gemeenten om de lonen van verpleegkundigen, verzorgenden, helpenden en zorg hulpen te verhogen. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro in de Zvw, 0,2 mld euro in de Wlz en 0,1 mld euro in de Wmo/jeugdzorg. In totaal is dit een intensivering van 0,5 mld euro.
- **Intensivering (leefstijl)preventie, sport en bewegen (D66_214)**
D66 intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in sport, bewegen en leefstijlpreventie.
- **Intensivering medische preventie en bevolkingsonderzoek (D66_291)**
D66 intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in medische preventie en bevolkingsonderzoek.
- **Bestuurlijk akkoord huisartsenzorg en wijkverpleging (D66_292)**
D66 heeft de intentie om een bestuurlijk akkoord af te sluiten met de huisartsenzorg en wijkverpleging ter versterking van de eerstelijnszorg. Dit leidt tot een intensivering van 0,2 mld in deze sectoren.
- **Inkomensafhankelijke eigen bijdrage wijkverpleging van gemiddeld 5 euro per uur (D66_266)**
D66 introduceert een eigen bijdrage voor wijkverpleegkundige zorg in de Zvw voor volwassenen. Deze eigen bijdrage is inkomensafhankelijk en bedraagt gemiddeld vijf euro per uur. De maatregel leidt tot een ombuiging van 1,2 mld euro in de Zvw en 0,3 mld euro in de Wmo. Daarnaast is er een intensivering van 1,0 mld euro in de Wlz, omdat door de eigen bijdrage voor wijkverpleegkundige zorg het gebruik van Wlz-zorg zal toenemen. Per saldo leidt de maatregel tot een ombuiging van 0,6 mld euro.
- **Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz (D66_218)**
D66 verhoogt de eigen bijdrage in de Wlz door de overwaarde van de eigen woning en box 2 toe te voegen aan de grondslag van de vermogensinkomensbijtelling. Per saldo is dit een ombuiging van 0,6 mld euro.
- **Generieke korting Wlz (D66_208)**
D66 buigt taakstellend 0,4 mld euro om op de Wlz-uitgaven aan ouderenzorg en geestelijke gezondheidszorg.
- **Benchmarken verpleeg- en verzorgingstehuizen i.c.m. kwaliteitsnorm (D66_209_a, D66_209_b, D66_209_c)**

D66 laat individuele tarieven voor verpleeghuizen vaststellen op basis van benchmarking, waarbij rekening wordt gehouden met kostenverschillen door niet-beïnvloedbare factoren. Tegelijkertijd wordt de huidige gangbare praktijk gevat in een nieuwe personeelsnorm voor het aantal handen aan het bed, die in combinatie met benchmarking leidt tot doelmatigheidswinst. Met de invoering van benchmarking (in combinatie met de noodremprocedure) worden kwaliteitsverbeteringen niet meer automatisch meegenomen in het tarief voor verpleeghuizen zodra de kwaliteitsnorm is bereikt. Tegenover deze ombuigingen staan transitiekosten om de benchmarkingsmethode te actualiseren. Per saldo is dit een ombuiging van 0,3 mld euro.

- **Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (D66_210)**

D66 heeft de intentie om een hoofdlijnenakkoord af te sluiten in combinatie met het macrobeheersinstrument. Deze maatregel leidt tot ombuigingen van 0,2 mld euro in de ziekenhuiszorg en een beperkte ombuiging in de geestelijke gezondheidszorg. In totaal is de ombuiging op de Zvw 0,3 mld euro.

Openbaar bestuur

- **Intensivering gemeente- en provinciefonds: openbaar bestuur (D66_287_a)**

D66 intensiveert 1,3 mld euro in het gemeente- en provinciefonds met het oog op de uitvoeringskracht van gemeenten en provincies (0,5 mld euro), jeugdzorg (0,5 mld euro) en het afschaffen van de opschalingskorting (0,3 mld euro). Omdat gemeenten vrijheid hebben bij het besteden van de middelen van het gemeentefonds, is verondersteld dat de intensivering deels neerslaat bij openbaar bestuur (0,8 mld euro).

- **Inkomensafhankelijke eigen bijdrage wijkverpleging: uitvoeringskosten CAK (D66_266_f)**

D66 introduceert een eigen bijdrage voor wijkverpleegkundige zorg in de Zvw voor volwassenen. Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een intensivering in openbaar bestuur van 0,1 mld euro.

- **Verhogen budget voor onderwijshuisvesting: openbaar bestuur (D66_190_b)**

D66 verhoogt via een specifieke uitkering de bijdrage aan het gemeentefonds ten behoeve van onderwijshuisvesting (D66_190_a). Dit gaat gepaard met een efficiëntieverlies van 10% bij openbaar bestuur. Dit is een intensivering van 0,1 mld euro.

- **Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz: uitvoeringskosten CAK (D66_218_n)**

D66 verhoogt de eigen bijdrage in de Wlz door de overwaarde eigen woning en box 2 toe te voegen aan de grondslag van de vermogensinkomensbijtelling (D66_218). Vanwege grotere administratieve lasten bij het CAK is er sprake van een beperkte intensivering in openbaar bestuur.

Onderwijs

- **Verhogen basisbeurs voor uitwonende studenten en gelijktrekken aanvullende beurs mbo met hoger onderwijs (D66_186)**

D66 verhoogt de basisbeurs voor uitwonende studenten met 164 euro per maand. Daarnaast wordt de vormgeving van de aanvullende beurs in het mbo gelijkgetrokken met het hoger onderwijs (het maximale bedrag, de vrije voet en het kortingspercentage), de beurs blijft wel een gift voor mbo-niveau 1 en 2 en een prestatiebeurs voor de overige studenten. Dit is een intensivering van 0,7 mld euro.

- **Invoeren persoonlijk leerbudget (D66_185)**

D66 voert een persoonlijk leerbudget voor om- en bijscholing in dat bestaat uit het verschil tussen de gemiddelde kosten voor de overheid van een afgeronde wo-masteropleiding en de feitelijk hoogst afgeronde opleiding van de begunstigde. Dit geldt ook met terugwerkende kracht voor bestaande cohorten. Dit is een intensivering van 0,6 mld euro. Deze maatregel gaat gepaard met uitvoeringstechnische risico's.

- **Verhogen budget voor onderwijshuisvesting: onderwijs (D66_190_a)**

D66 verhoogt via een specifieke uitkering de bijdrage aan het gemeentefonds ten behoeve van onderwijshuisvesting. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro.

- **Vastzetten van de rente op 0% voor studenten onder het studievoorschotstelsel (D66_178)**
D66 zet de rente op studieleningen vast op 0% voor studenten die onder het studievoorschotstelsel vielen. Dit is een intensivering van 0,5 mld euro.
- **Verlengen en verhogen subsidie voor schoolmaaltijden op achterstandsscholen (D66_183)**
D66 verlengt en verhoogt de subsidieregeling voor schoolmaaltijden op scholen met een positieve achterstandscore. Dit is een taakstellende intensivering van 0,4 mld euro.
- **Verhogen salarissen in po en vo (D66_181)**
D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector. Het beoogde doel is om de lonen in het primair en voortgezet onderwijs te verhogen. Dit is een taakstellende intensivering van 0,3 mld euro.
- **Verlagen wettelijk collegegeld voor opleidingen gericht op onderwijs, zorg en techniek (D66_276)**
D66 verlaagt het wettelijk collegegeld voor opleidingen gericht op onderwijs, zorg en techniek. Dit is een taakstellende intensivering van 0,3 mld euro.
- **Intensivering passend onderwijs (D66_184)**
D66 intensiveert taakstellend 0,2 mld euro voor de collectieve financiering van zorg in onderwijstijd.
- **Verhogen salarissen in mbo (D66_187)**
D66 heeft de intentie om bestuurlijke akkoorden af te sluiten met bonden, scholen en werknemers in de onderwijssector. Het beoogde doel is om de lonen in het middelbaar beroepsonderwijs te verhogen. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Verhogen lumpsum po en vo voor verbetering onderwijskwaliteit (D66_293)**
D66 verhoogt de lumpsum van het primair en voortgezet onderwijs ten behoeve van kwaliteitsverbetering in het onderwijs. Dit is een taakstellende intensivering van 0,2 mld euro.
- **Afschaffen gratis schoolboeken met compensatie voor lage inkomens (D66_192)**
D66 schaft de gratis schoolboeken af met compensatie voor lage inkomens. Per saldo is dit een ombuiging van 0,2 mld euro, waarvan 0,3 mld euro ombuiging op de gratis schoolboeken en 0,1 mld euro intensivering voor de compensatie.

Overdrachten aan bedrijven

- **Intensivering woningbouw (D66_251)**
D66 intensiveert taakstellend 0,4 mld euro in de bouw van nieuwe woningen.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (D66_122_e)**
D66 sluis een deel van de netto-opbrengst van de vrachtwagenheffing terug naar de vrachtwagensector. Dit is een taakstellende intensivering van 0,3 mld euro.
- **Verhogen kartelboetes (D66_243)**
D66 verhoogt de boetes op kartelvorming. De opbrengst hiervan is 0,2 mld euro. De opbrengst van deze maatregel is onzeker en is afhankelijk van het aantal boetes en de ernst van de overtredingen.

Internationale samenwerking

- **Intensivering ontwikkelingssamenwerking (D66_230_a)**
D66 intensiveert 0,7 mld euro in ontwikkelingssamenwerking.
- **Intensivering ontwikkelingssamenwerking (Maximeren eerstejaarsbedrag asiel uit ODA-budget) (D66_230_b)**

D66 intensificeert 0,3 mld euro om de bijdrage uit het budget voor ontwikkelingssamenwerking (ODA) voor de eerstejaarsopvang asiel te verlagen. Door de maximering van de bijdrage aan asiel wordt een groter deel van het ODA-budget uitgegeven aan ontwikkelingssamenwerking.

Veiligheid

- **Intensivering veiligheid (D66_238)**
D66 intensificeert taakstellend 0,4 mld euro in het veiligheidsdomein.
- **Intensivering jeugdbescherming (D66_240)**
D66 intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in de jeugdbeschermingsketen.
- **Intensivering rechtspraak (D66_296)**
D66 intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in de rechtspraak.

Bereikbaarheid

- **Invoeren kilometerheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (D66_121_g)**
De invoering van een kilometerheffing door D66 gaat gepaard met invoeringskosten van 0,6 mld euro en uitvoeringskosten van 0,8 mld euro. Dit is een intensivering van 1,4 mld euro.
- **Intensivering voor onbeperkt reizen in daluren ov (D66_227)**
D66 intensificeert 0,6 mld euro in een ov-ticket waarbij voor 50 euro per maand buiten de spits onbeperkt gereisd kan worden.
- **Intensivering regiopakket provincie Utrecht (D66_225)**
D66 intensificeert 0,2 mld euro in het regiopakket van de provincie Utrecht.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (D66_122_d)**
De invoering van een vrachtwagenheffing door D66 gaat gepaard met invoeringskosten van 0,1 mld euro en uitvoeringskosten van 0,1 mld euro. Dit is een intensivering van 0,2 mld euro.
- **Mobiliteitsfonds: intensivering voor ontsluiting nieuwe woningen (D66_229)**
D66 intensificeert 0,2 mld euro in de infrastructurele ontsluiting van nieuwe woningen.
- **Afstel verbreding A27 Amelisweerd (D66_224)**
D66 schrapt de verbreding van de A27 Amelisweerd. Dit leidt tot een ombuiging van 0,2 mld euro.
- **Mobiliteitsfonds: ombuiging wegen (D66_226)**
D66 buigt 0,2 mld euro om op het Mobiliteitsfonds voor de aanleg van wegen.

Defensie

- **Intensivering defensie (D66_235_a)**
D66 intensificeert 2,1 mld euro in defensie.

Klimaat en milieu

- **Subsidie kringlooplandbouw (D66_270)**
D66 intensificeert taakstellend 0,6 mld euro in subsidies voor kringlooplandbouw.
- **Ombuiging Transitiefonds (D66_272)**
D66 buigt 0,5 mld euro om op de middelen in het Transitiefonds.

Overig

- **Intensivering cultuur en erfgoed (D66_241)**
D66 intensificeert 0,2 mld euro in cultuur en erfgoed.
- **Aanpak arbeidsmarktkrapte tekortsectoren (D66_205)**
D66 intensificeert taakstellend 0,2 mld euro in de aanpak van arbeidsmarktkrapte in tekortsectoren.
- **Intensivering onderzoeksjournalistiek (D66_250)**

D66 intensiveert taakstellend 0,2 mld euro in de versterking en veiligheid van onderzoeksjournalistiek.

- **Afschaffen maatschappelijke diensttijd (D66_193)**
D66 schaft de maatschappelijke diensttijd af. Dit is een ombuiging van 0,2 mld euro.
- **Verhogen belastingrente vpb (D66_242)**
D66 verhoogt de belastingrente op de vennootschapsbelasting in geval er te laat of incorrect aangifte is gedaan. De opbrengst hiervan is 0,2 mld euro.

12.2.2 Maatregelen met een direct EMU-schuldeffect

De volgende maatregelen hebben geen effect op het EMU-saldo, maar wel een direct effect op de EMU-schuld.

EMU-schuld direct

- **Verkoop aandelen ABN Amro (D66_245)**
D66 bouwt het staatsaandeel in ABN Amro verder af. De opbrengst hiervan is cumulatief 3,6 mld euro.

Tabel 12.3 Netto ombuigingen in 2028, t.o.v. basispad ex ante, mld euro

(+) betekent intensivering, (-) betekent ombuiging.	2028
Sociale zekerheid	3,9
Introduceren nieuwe kindregeling (D66_201_c, D66_201_d)	10,8
Wml met 10% verhogen (D66_196)	5,6
Introduceren verzilverbare heffingskorting (D66_101_a)	3,1
Verhogen huurtoeslag (D66_282)	0,7
Beperken afbouw dubbele AHK in de bijstand (D66_204)	0,6
Loslaten arbeidseis kinderopvangtoeslag (D66_198)	0,5
Verlengen ouderschapsverlof (D66_203)	0,4
Afschaffen zorgtoeslag (D66_197)	-7,3
Afschaffen kinderbijslag (D66_201_a)	-4,4
Afschaffen kindgebonden budget (D66_201_b)	-3,3
Afbouwen dubbele algemene heffingskorting in AOW (D66_200)	-2,3
Inkomensafhankelijke vergoedingspercentages kinderopvangtoeslag voor nuljarigen (D66_199)	-0,3
Flexibele AOW-leeftijd: tot drie jaar later (D66_206)	-0,2
Zorg	0,2
Bevriegen verplicht eigen risico in de Zvw op 385 euro (D66_215)	0,8
Intensivering gemeente- en provinciefonds: Wmo/jeugdzorg (D66_287_b, D66_287_c)	0,5
Verhoging lonen verpleegkundigen en verzorgenden via een bestuurlijk akkoord (D66_222)	0,5
Intensivering (leefstijl)preventie, sport en bewegen (D66_214)	0,2
Intensivering medische preventie en bevolkingsonderzoek (D66_291)	0,2
Bestuurlijk akkoord huisartsenzorg en wijkverpleging (D66_292)	0,2
Inkomensafhankelijke eigen bijdrage wijkverpleging van gemiddeld 5 euro per uur (D66_266)	-0,6
Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz (D66_218)	-0,6

Generieke korting Wlz (D66_208)	-0,4
Benchmarken verpleeg- en verzorgingstehuizen i.c.m. kwaliteitsnorm (D66_209_a, D66_209_b, D66_209_c)	-0,3
Hoofdlijnenakkoord i.c.m. MBI (D66_210)	-0,3
Openbaar bestuur	0,9
Intensivering gemeente- en provinciefonds: openbaar bestuur (D66_287_a)	0,8
Inkomensafhankelijke eigen bijdrage wijkverpleging: uitvoeringskosten CAK (D66_266_f)	0,1
Verhogen budget voor onderwijshuisvesting: openbaar bestuur (D66_190_b)	0,1
Vermogen zwaarder laten meetellen bij eigen bijdrage Wlz: uitvoeringskosten CAK (D66_218_n)	0,0
Onderwijs	3,7
Verhogen basisbeurs voor uitwonende studenten en gelijktrekken aanvullende beurs mbo met hoger onderwijs (D66_186)	0,7
Invoeren persoonlijk leerbudget (D66_185)	0,6
Verhogen budget voor onderwijshuisvesting: onderwijs (D66_190_a)	0,5
Vastzetten van de rente op 0% voor studenten onder het studievoorschotstelsel (D66_178)	0,5
Verlengen en verhogen subsidie voor schoolmaaltijden op achterstandsscholen (D66_183)	0,4
Verhogen salarissen in po en vo (D66_181)	0,3
Verlagen wettelijk collegegeld voor opleidingen gericht op onderwijs, zorg en techniek (D66_276)	0,3
Intensivering passend onderwijs (D66_184)	0,2
Verhogen salarissen in mbo (D66_187)	0,2
Verhogen lumpsum po en vo voor verbetering onderwijskwaliteit (D66_293)	0,2
Afschaffen gratis schoolboeken met compensatie voor lage inkomens (D66_192)	-0,2
Overdrachten aan bedrijven	0,5
Intensivering woningbouw (D66_251)	0,4
Invoeren vrachtwagenheffing (terugsluis) (D66_122_e)	0,3
Verhogen kartelboetes (D66_243)	-0,2
Internationale samenwerking	1,0
Intensivering ontwikkelingssamenwerking (D66_230_a)	0,7
Intensivering ontwikkelingssamenwerking (Maximeren eerstejaarsbedrag asiel uit ODA-budget) (D66_230_b)	0,3
Veiligheid	0,8
Intensivering veiligheid (D66_238)	0,4
Intensivering jeugdbescherming (D66_240)	0,2
Intensivering rechtspraak (D66_296)	0,2
Bereikbaarheid	2,2
Invoeren kilometerheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (D66_121_g)	1,4
Intensivering voor onbeperkt reizen in daluren ov (D66_227)	0,6
Intensivering regiopakket provincie Utrecht (D66_225)	0,2

Invoeren vrachtwagenheffing (invoerings- en uitvoeringskosten) (D66_122_d)	0,2
Mobiliteitsfonds: intensivering voor ontsluiting nieuwe woningen (D66_229)	0,2
Afstel verbreding A27 Amelisweerd (D66_224)	-0,2
Mobiliteitsfonds: ombuiging wegen (D66_226)	-0,2
Defensie	2,1
Intensivering defensie (D66_235_a)	2,1
Klimaat en milieu	0,1
Subsidie kringlooplandbouw (D66_270)	0,6
Ombuiging Transitiefonds (D66_272)	-0,5
Overig	0,2
Intensivering cultuur en erfgoed (D66_241)	0,2
Aanpak arbeidsmarktkrapte tekortsectoren (D66_205)	0,2
Intensivering onderzoeksjournalistiek (D66_250)	0,2
Afschaffen maatschappelijke diensttijd (D66_193)	-0,2
Verhogen belastingrente vpb (D66_242)	-0,2
EMU-schuld direct	-3,6
Verkoop aandelen ABN Amro (D66_245)	-3,6

12.2.3 Lasten

D66 verhoogt de beleidsmatige lasten met per saldo 17,6 mld euro in 2028. De verhoging is opgebouwd uit een verlaging van 0,1 mld euro voor gezinnen, een verhoging van 15,5 mld euro voor bedrijven en een verhoging van 2,2 mld euro voor het buitenland. Hieronder worden de lastenmaatregelen per categorie opgesomd en gevolgd door een tabel.

Inkomen en arbeid

- **Introduceren verzilverbare heffingskorting (D66_101_b)**
D66 voert een verzilverbare heffingskorting in. De heffingskorting bedraagt 1450 euro per volwassene per jaar. Dit is een lastenverlichting van 14,1 mld euro voor gezinnen. Het gaat hier om het deel van de heffingskorting dat via de belasting wordt verrekend.
- **Belastingvoordeel voor mensen die meer dan 1225 uur per jaar werken (D66_117)**
D66 verdubbelt de zelfstandigenaftrek en breidt deze uit naar werknemers die meer dan 1225 uur per jaar werken. Dit is een lastenverlichting van 4,5 mld euro voor gezinnen en 0,4 mld euro voor bedrijven.
- **Verlagen tarief eerste schijf box 1 (D66_279)**
D66 verlaagt het tarief voor de eerste schijf in box 1 naar 36%. Dit is een lastenverlichting voor gezinnen van 4,9 mld euro.
- **Invoeren franchise werknemersverzekeringen (D66_104)**
D66 voert een franchise in voor de werknemersverzekeringen van 10,9% wml. Dit is een lastenverlichting voor bedrijven van 4,2 mld euro.
- **Verhogen arbeidskorting (D66_105)**
D66 verhoogt de arbeidskorting met 490 euro. Dit is een lastenverlichting van 3,9 mld euro voor gezinnen.
- **Aanpassen uitfasering inkomensafhankelijke combinatiekorting (D66_118)**

D66 vult de afschaffing van de inkomensafhankelijke combinatiekorting op een alternatieve manier in. Ook ouders van kinderen geboren na 2025 hebben recht op de IACK, maar deze is in 2028 met 25% afgebouwd. Per saldo leidt dit tot een lastenverlichting voor gezinnen van 0,1 mld euro.

- **Bevriezen aangrijpingspunt hoge tariefschijf box 1 (D66_106)**
D66 bevriest het aangrijpingspunt van de hoge tariefschijf in box 1 op het niveau van 2024, dat conform Miljoenennota 2024 beperkt is geïndexeerd. Het verlagen van het aangrijpingspunt van de hoogste tariefschijf is een lastenverzwaring van 6,7 mld euro voor gezinnen.
- **Voor 40% uitfaseren hypotheekrenteaftrek (D66_108)**
D66 faseert de hypotheekrenteaftrek uit. In 2028 is deze voor 40% afgeschaft, dit is een lastenverzwaring van 4,3 mld euro voor gezinnen.
- **Afschaffen maximumpremiegrens werknemersverzekeringen (D66_103)**
D66 schaft de maximumpremiegrens voor werknemersverzekeringen af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 3,3 mld euro.
- **Afschaffen maximumpremiegrens IAB (Zvw) voor bedrijven (D66_102)**
D66 schaft de maximumpremiegrens voor de inkomensafhankelijke bijdrage (IAB) in de Zorgverzekeringswet (Zvw) af voor bedrijven. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,9 mld euro. Omdat D66 de bijdrage uit de collectieve middelen in de Zvw aanpast zonder de private verzekeringsmarkt te wijzigen, bestaat het risico dat de Europese Commissie dit zal beoordelen als staatssteun.
- **Aftrekposten omzetten in heffingskortingen (D66_113)**
D66 zet aftrekposten die tegen het basistarief afgetrokken kunnen worden (zoals de investeringsaftrek en de aftrek van studiekosten) om in heffingskortingen, waardoor de effectieve aftrekbaarheid gelijk is aan het basistarief. Dit is een lastenverzwaring van 1,2 mld euro voor bedrijven en een lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor gezinnen.
- **Verlaging verplichtstelling pensioenopbouw tot 70.000 euro (D66_110)**
D66 verlaagt de verplichtstelling voor pensioenpremies naar 70.000 euro. Vrijwillig meer opbouwen blijft fiscaal gefaciliteerd tot de aftoppingsgrens. De lagere benutting van premieaftrek leidt tot een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,0 mld euro. Op lange termijn zijn de pensioenuitkeringen lager door een lagere premie-inleg.
- **Verhogen tarieven box-2 naar 29,5% en 36% (D66_114)**
D66 verhoogt het lage box 2-tarief van 24,5% naar 29,5% en het hoge tarief van 31% naar 36%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro. Bij invoering is er een eenmalige opbrengst vanwege anticipatie-effecten, gevolgd door een kleinere eenmalige derving. Voor het EMU-saldo wordt gerekend met een opbrengst van 1,0 mld euro in 2028.
- **Invoeren voorheffing op forfaitair rendement in box 2 (D66_290)**
D66 voert een jaarlijkse voorheffing in box 2 in over een forfaitair rendement van 4% op de boekwaarde van het vermogen in de vennootschap. Voor de voorheffing geldt het lage box 2-tarief van 29,5%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. Op EMU-basis is de opbrengst 1,6 mld euro in 2028 en is de structurele opbrengst beperkt, omdat de voorheffing kan worden verrekend. Er zijn uitvoeringstechnische risico's, omdat moet worden bijgehouden wat gedurende het bestaan van een vennootschap aan voorheffing is geheven.
- **Introduceren toptariefschijf box 1 (D66_107)**
D66 introduceert een toptarief van 55% voor inkomens boven het eindpunt van de afbouw van de arbeidskorting in box 1 (142.000 euro). Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,5 mld euro.
- **Aftoppen mkb-winstvrijstelling op 70.000 euro (D66_111)**
D66 topt de mkb-winstvrijstelling af op een winst van 70.000 euro. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,4 mld euro.
- **Verlagen aangrijpingspunt tweede schijf voor gepensioneerden box 1 (D66_284)**

D66 beperkt de indexatie van het aangrijpingspunt van de tweede schijf voor gepensioneerden in box 1, conform de Miljoenennota 2024. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,3 mld euro.

- **Verhogen bijtelling (D66_112)**
D66 verhoogt het algemene tarief in de bijtelling met 3%-punt naar 25%. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro voor gezinnen.
- **Verlagen mkb-winstvrijstelling naar 12% (D66_286)**
D66 verlaagt de mkb-winstvrijstelling naar 12%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro.
- **Afschaffen box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap (D66_295)**
D66 schaft de box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap af, inclusief de uitzondering voor eigenwoningschuld. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. Bij invoering is er een grote eenmalige opbrengst, voor het EMU-saldo wordt daarom gerekend met een opbrengst van 3,2 mld euro in 2028.
- **Beperken afschrijving gebouwen in eigen gebruik in de inkomstenbelasting (D66_289)**
D66 beperkt de afschrijving op gebouwen in eigen gebruik in de inkomstenbelasting tot de WOZ-waarde. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,1 mld euro. Op EMU-basis is de opbrengst 0,2 mld euro in 2028.

Vermogen en winst

- **Invoeren fiscale regeling in de vpb voor innovatie en duurzaamheid (D66_244)**
D66 introduceert een nieuwe fiscale regeling in de vennootschapsbelasting met als doel innovatieve en/of duurzame investeringen te stimuleren. Dit is een taakstellende lastenverlichting voor bedrijven van 1,0 mld euro.
- **Invoeren ozb-gebruikersdeel (D66_164)**
D66 introduceert een onroerendezaakbelasting voor gebruikers als extra belastinggebied voor gemeenten. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 3,0 mld euro. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds.
- **Belasten werkelijk rendement box 3 o.b.v. vermogensaanwas (D66_161)**
D66 voert ter vervanging van het huidige box 3-stelsel een heffing op werkelijk rendement in box 3 in met een heffingsvrij inkomen van 1000 euro. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro voor gezinnen.
- **Aanpassen tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (D66_159)**
D66 verhoogt de vrijstellingen in de erfbelasting en maakt de tarieven in de erf- en schenkbelasting onafhankelijk van de relatie tot de schenker of erflater. D66 stelt deze tarieven op 30% in de eerste schijf en 40% daarboven. Per saldo is dit een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,9 mld euro.
- **Verhogen lage tarief vennootschapsbelasting (D66_149)**
D66 verhoogt het tarief in de eerste schijf van de vennootschapsbelasting naar 24%. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,7 mld euro.
- **Afschaffen vrijstellingen niet-woningen ozb (D66_165)**
D66 schaft de vrijstellingen voor niet-woningen in de onroerendezaakbelasting af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 1,4 mld euro. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds.
- **Introduceren vermogensbelasting box 3 (D66_294)**
D66 introduceert een vermogensbelasting voor vermogens in box 3 groter dan 1 miljoen euro. Over vermogen tussen 1 miljoen en 2 miljoen euro geldt een tarief van 1%; over vermogens boven 2 miljoen euro geldt een tarief van 2%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 1,3 mld euro.
- **Progressief tarief box 3 (D66_162)**
D66 introduceert een progressief tarief in box 3, waarbij tot een inkomen uit vermogen van 20.000 euro een tarief van 36% geldt en daarboven een tarief van 40%. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,9 mld euro.

- **Rente op schulden boven 100.000 euro niet verrekenbaar met rendementen in de vermogensaanwasbelasting (D66_163_a)**
Voor de vermogensaanwasbelasting van D66 (D66_161) geldt dat de rente op schulden boven 100.000 euro niet verrekenbaar is met de rendementen op het vermogen voor de bepaling van de grondslag. Dit is een lastenverzwaring van 0,9 mld euro voor gezinnen.
- **Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (D66_154)**
D66 schaft de vrijstelling in de dividendbelasting bij de inkoop van eigen aandelen af. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,8 mld euro. Deze raming kent een hoge onzekerheid vanwege aanzienlijke gedragsreacties, waaronder mogelijke verplaatsing van de fiscale vestigingsplaats van beursgenoteerde bedrijven.
- **Aanscherpen verliesverrekening, carry-forward naar 6 jaar, afschaffen carry back (D66_152)**
D66 scherpt de verliesverrekening in de vennootschapsbelasting aan tot 30% van de jaarwinst boven de 1 mln euro, beperkt de carry forward naar zes jaar en schaft de carry back af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,8 mld euro.
- **Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (D66_151)**
D66 scherpt de earningsstrippingmaatregel aan waarbij renteaftrek boven 1 mln euro wordt beperkt tot 10% van de gecorrigeerde winst, met uitzondering voor woningcorporaties. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,7 mld euro.
- **Invoeren grondwaardebelasting (D66_168)**
D66 voert een gemeentelijke heffing in op de waarde van grond voor bedrijven. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. Deze maatregel vereist het opzetten van een aanvullende registratie voor de waarde van grond.
- **Versoberen BOR en afschaffen doorschuifregeling (D66_155)**
D66 versobert de BOR taakstellend met 0,1 mld euro en schaft daarnaast de doorschuifregeling af. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,3 mld euro.
- **Invoeren planbatenheffing (D66_166)**
D66 voert een gemeentelijke heffing op planbaten in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds. De juridische inpasbaarheid en houdbaarheid van de heffing is onzeker.
- **Afschaffen landbouwwijstelling (D66_170)**
D66 schaft de landbouwwijstelling af zonder overgangsrecht. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro. Het is onzeker of de vormgeving van deze maatregel juridisch houdbaar is.
- **Schulden boven 100.000 euro niet verrekenbaar met vermogen in de vermogensbelasting (D66_163_b)**
Voor de vermogensbelasting van D66 (D66_294) geldt dat schulden boven 100.000 euro niet verrekenbaar zijn met het vermogen voor de bepaling van de grondslag. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen.

Klimaat en milieu

- **Invoeren kilometerheffing (afschaffen mrb en gedragseffect) (D66_123)**
Bij invoering van de kilometerheffing schaft D66 de mrb af. Daarnaast zorgt de invoering van een kilometerheffing voor een afname van het aantal gereden kilometers en lagere opbrengsten in de brandstofaccijnzen en bpm. Dit is een lastenverlichting van 7,1 mld euro voor gezinnen en van 1,7 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect) (D66_122_b)**
De invoering van een vrachtwagenheffing door D66 gaat gepaard met het afschaffen van het eurovignet, een lastenverlichting in de mrb voor vrachtwagens en een daling van de accijnsopbrengst. In totaal leidt dit tot een lastenverlichting voor bedrijven van 0,4 mld euro.

- **Invoeren kilometerheffing (D66_121_a, D66_121_b)**
D66 voert een kilometerheffing in die gedifferentieerd wordt naar plaats, tijd, brandstofsoort en gewicht. De opbrengsten van de kilometerheffing zijn gelijk aan de kosten van het afschaffen van de mrb, gedragseffecten en de uitvoerings- en investeringskosten (zie D66_123 en D66_121_g). Daarnaast wordt de kilometerheffing uitgebreid naar motorrijtuigen ouder dan veertig jaar en bromfietsen en wordt het huidige verlaagde tarief voor bestelauto's in de mrb niet overgenomen. Dit zorgt voor 1,0 mld euro hogere opbrengsten. In totaal is dit is een lastenverzwaring van 8,6 mld euro voor gezinnen en van 2,7 mld euro voor bedrijven.
- **Invoeren vrachtwagenheffing (D66_122_a, D66_122_c)**
D66 voert een vrachtwagenheffing in met een tarief van 30 cent per kilometer op alle wegen. Dit is een lastenverzwaring van 2,1 mld euro voor bedrijven en van 0,3 mld euro voor het buitenland.
- **Invoeren consumptiebelasting niet-duurzame landbouwproducten (D66_132)**
D66 voert een consumptiebelasting in op vlees, melk, eieren en plantaardige producten die niet duurzaam zijn geproduceerd. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 1,5 mld euro. Deze maatregel brengt uitvoeringstechnische risico's met zich mee.
- **Aanpassen vrijstellingen energiebelasting (D66_135)**
D66 schaft in de energiebelasting de vrijstellingen voor mineralogische en metallurgische procedés, het duaal verbruik van kolen en de vrijstelling in de kolenbelasting voor elektriciteitsopwekking af. Het verlaagd tarief voor de glastuinbouw, de inputvrijstelling voor WKK's en de vrijstelling voor het niet-energetisch verbruik van aardgas worden beperkt. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,9 mld euro.
- **Invoeren openruimteheffing (D66_169)**
D66 voert een gemeentelijke openruimteheffing op het bebouwen van onbebouwde grond in. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,7 mld euro voor bedrijven. D66 roomt deze lastenverzwaring af via het gemeentefonds.
- **Invoeren circulaire plastic-heffing (D66_130)**
D66 voert een heffing in op de productie van fossiele polymeren voor de Nederlandse markt van 340 euro per ton. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro.
- **Gedifferentieerde vliegbelasting (D66_126)**
D66 differentieert de vliegbelasting naar gevlogen afstand en klasse en schaft de vrijstelling voor transferpassagiers en privévliegstuigen af. Dit is een beperkte lastenverzwaring voor gezinnen, een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor bedrijven en van 0,4 mld euro voor het buitenland.
- **Verhogen energiebelasting (D66_147)**
D66 verhoogt de tarieven voor aardgas vanaf de derde tariefschijf in de energiebelasting. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro.
- **Invoeren heffing industriële uitstoot stikstofoxiden (D66_131)**
D66 voert een heffing in op de industriële uitstoot van stikstofoxiden. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,5 mld euro.
- **Invoeren CO₂-heffing luchtvaart (D66_127)**
D66 voert een CO₂-heffing voor luchtvaartmaatschappijen in. Deze heffing wordt berekend op basis van de CO₂-uitstoot van vertrekkende passagiers. Dit is een lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen, van 0,2 mld euro voor bedrijven en van 0,2 mld euro voor het buitenland.
- **Invoeren grondwaterbelasting (D66_133)**
D66 introduceert een belasting op het onttrekken van grondwater. Dit is een lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.
- **Verhogen bpm (D66_125)**
D66 verhoogt de bpm zodat CO₂-uitstoot en het gewicht van voertuigen zwaarder belast worden. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en van 0,1 mld euro voor bedrijven.
- **Verhogen leidingwaterbelasting (D66_128)**

D66 verhoogt het tarief van de belasting op leidingwater en schaft de vrijstelling bij een jaarlijks waterverbruik van meer dan 300 m³ (grootverbruik) af. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,1 mld euro voor gezinnen en van 0,1 mld euro voor bedrijven.

- **Invoeren heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen (D66_129)**
D66 introduceert een heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor bedrijven van 0,2 mld euro.

Overig

- **Btw-nultarief op groente en fruit (D66_176)**
D66 verlaagt het btw-tarief op groente en fruit naar 0%. Dit is een lastenverlichting van 0,7 mld euro voor gezinnen en van 0,2 mld euro voor bedrijven. Bij deze maatregel bestaat een risico op uitvoeringsproblemen voor de Belastingdienst, omdat zowel de afbakening van (samengestelde) product(groep)en als de handhaving complex is.
- **Invoering digitale dienstenbelasting (D66_172)**
D66 voert een digitale dienstenbelasting in met een tarief van 5% over de bruto-opbrengst. Dit is een lastenverzwaring voor het buitenland van 0,5 mld euro.
- **Verhogen tabaksaccijns en invoeren verbruiksbelasting op e-sigaretten (D66_174)**
D66 indexeert de tabaksaccijns jaarlijks met de tabelcorrectiefactor en voert een verbruiksbelasting in op e-sigaretten. Dit is een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,4 mld euro.
- **Afschaffen verlaagd btw-tarief op sierteelt en agrarische inputgoederen (D66_173)**
D66 hevelt sierteelt en agrarische inputgoederen over naar het algemene btw-tarief van 21%. Dit is een lastenverzwaring van 0,3 mld euro voor gezinnen en van 0,1 mld euro voor bedrijven.
- **Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van suikergehalte (D66_177)**
D66 maakt de verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van het suikergehalte. Per saldo is dit een lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro.
- **Verhogen alcoholaccijns (D66_175)**
D66 verhoogt de alcoholaccijns. Dit is een taakstellende lastenverzwaring voor gezinnen van 0,2 mld euro.
- **Experimenten softdrugs (D66_257)**
D66 voert een experiment uit voor het telen, verkopen en gebruiken van softdrugs. Dit is een taakstellende lastenverzwaring van 0,2 mld euro voor gezinnen. De opbrengsten ontstaan bijvoorbeeld door het veilen van vergunningen, een nationale verbruiksbelasting of dividenduitkeringen door een staatsbedrijf.

Tabel 12.4 Lastenmutaties t.o.v. basispad in 2028, ex ante, mld euro

(-) betekent lastenverlichting, (+) betekent lastenverzwaring.	2028
Inkomen en arbeid	-10,2
Introduceren verzilverbare heffingskorting (D66_101_b)	-14,1
Belastingvoordeel voor mensen die meer dan 1225 uur per jaar werken (D66_117)	-4,9
Verlagen tarief eerste schijf box 1 (D66_279)	-4,9
Invoeren franchise werknemersverzekeringen (D66_104)	-4,2
Verhogen arbeidskorting (D66_105)	-3,9
Aanpassen uitfasering inkomensafhankelijke combinatiekorting (D66_118)	-0,1
Bevriezen aangrijpingspunt hoge tariefschijf box 1 (D66_106)	6,7
Voor 40% uitfaseren hypotheekrenteaf trek (D66_108)	4,3
Afschaffen maximumpremiegrens werknemersverzekeringen (D66_103)	3,3

Afschaffen maximumpremiegrens IAB (Zvw) voor bedrijven (D66_102)	1,9
Aftrekposten omzetten in heffingskortingen (D66_113)	1,4
Verlaging verplichtstelling pensioenopbouw tot 70.000 euro (D66_110)	1,0
Verhogen tarieven box-2 naar 29,5% en 36% (D66_114)	0,8
Invoeren voorheffing op forfaitair rendement in box 2 (D66_290)	0,5
Introduceren toptariefschijf box 1 (D66_107)	0,5
Aftoppen mkb-winstvrijstelling op 70.000 euro (D66_111)	0,4
Verlagen aangrijpingspunt tweede schijf voor gepensioneerden box 1 (D66_284)	0,3
Verhogen bijtelling (D66_112)	0,3
Verlagen mkb-winstvrijstelling naar 12% (D66_286)	0,3
Afschaffen box 2-vrijstelling voor schulden bij de eigen vennootschap (D66_295)	0,1
Beperken afschrijving gebouwen in eigen gebruik in de inkomstenbelasting (D66_289)	0,1
Vermogen en winst	15,8
Invoeren fiscale regeling in de vpb voor innovatie en duurzaamheid (D66_244)	-1,0
Invoeren ozb-gebruikersdeel (D66_164)	3,0
Belasten werkelijk rendement box 3 o.b.v. vermogensaanwas (D66_161)	2,1
Aanpassen tarieven en vrijstellingen erf- en schenkbelasting (D66_159)	1,9
Verhogen lage tarief vennootschapsbelasting (D66_149)	1,7
Afschaffen vrijstellingen niet-woningen ozb (D66_165)	1,4
Introduceren vermogensbelasting box 3 (D66_294)	1,3
Progressief tarief box 3 (D66_162)	0,9
Rente op schulden boven 100.000 euro niet verrekenbaar met rendementen in de vermogensaanwasbelasting (D66_163_a)	0,9
Afschaffen vrijstelling dividendbelasting inkoop eigen aandelen (D66_154)	0,8
Aanscherpen verliesverrekening, carry-forward naar 6 jaar, afschaffen carry back (D66_152)	0,8
Aanscherpen earningsstrippingmaatregel (D66_151)	0,7
Invoeren grondwaardebelasting (D66_168)	0,5
Veroberen BOR en afschaffen doorschuifregeling (D66_155)	0,3
Invoeren planbatenheffing (D66_166)	0,2
Afschaffen landbouwvrijstelling (D66_170)	0,2
Schulden boven 100.000 euro niet verrekenbaar met vermogen in de vermogensbelasting (D66_163_b)	0,1
Klimaat en milieu	10,9
Invoeren kilometerheffing (afschaffen mrb en gedragseffect) (D66_123)	-8,9
Invoeren vrachtwagenheffing (afschaffen eurovignet, verlagen mrb en gedragseffect) (D66_122_b)	-0,4
Invoeren kilometerheffing (D66_121_a, D66_121_b)	11,3
Invoeren vrachtwagenheffing (D66_122_a, D66_122_c)	2,4
Invoeren consumptiebelasting niet-duurzame landbouwproducten (D66_132)	1,5
Aanpassen vrijstellingen energiebelasting (D66_135)	0,9
Invoeren openruimteheffing (D66_169)	0,7
Invoeren circulaire plastic-heffing (D66_130)	0,5

Gedifferentieerde vliegbelasting (D66_126)	0,5
Verhogen energiebelasting (D66_147)	0,5
Invoeren heffing industriële uitstoot stikstofoxiden (D66_131)	0,5
Invoeren CO ₂ -heffing luchtvaart (D66_127)	0,5
Invoeren grondwaterbelasting (D66_133)	0,2
Verhogen bpm (D66_125)	0,2
Verhogen leidingwaterbelasting (D66_128)	0,2
Invoeren heffing op niet-afbreekbare smeermiddelen (D66_129)	0,2
Overig	1,1
Btw-nultarief op groente en fruit (D66_176)	-0,9
Invoering digitale dienstenbelasting (D66_172)	0,5
Verhogen tabaksaccijns en invoeren verbruiksbelasting op e-sigaretten (D66_174)	0,4
Afschaffen verlaagd btw-tarief op sierteelt en agrarische inputgoederen (D66_173)	0,4
Verbruiksbelasting op alcoholvrije dranken afhankelijk van suikergehalte (D66_177)	0,2
Verhogen alcoholaccijns (D66_175)	0,2
Experimenten softdrugs (D66_257)	0,2